

גלית קניגסברג

בית הספר לסביבה ולמדעי כדור הארץ ע"ש פורטר, אוניברסיטת תל-אביב

ציטוט מומלץ

קניגסברג ג. 2019. לשלם היום או להפסיד מחר? הזווית הארגונית של שינוי האקלים. אקולוגיה וסביבה 10(4).

לשלם היום או להפסיד מחר? הזווית הארגונית של שינוי האקלים

[בקרה](#)

גיליון חורף 2019 / כרך 10(4) / היערכות למשבר

5 בינואר, 2020

על אף היותו של המגזר

האקלים

העסקי שחקן מפתח בעידן שינוי האקלים, תורם מרכזי לפליטות גזי החממה וחשוף להשפעותיו, נושא שינוי האקלים אינו זוכה לתשומת הלב הניהולית שהוא ראוי לה בארגונים עסקיים בישראל.

מחקר שנערך באוניברסיטת תל-אביב על-ידי הכותבת, בהנחיית פרופ' אופירה אילון ופרופ' דני רבינוביץ, בחן כיצד מנוהל שינוי האקלים בארגונים עסקיים בישראל בהתייחס לשלושת התחומים הבאים: רמת המודעות לצורך הארגוני בהפחתת פליטות של גזי חממה ובהיערכות הארגונית לשינוי האקלים; הטמעה של אמצעי ההפחתה וההיערכות; השפעת השימוש באמצעי ההפחתה על ההיערכות. במחקר רואיינו מקבלי החלטות ב-13 ארגונים מובילים בישראל ממגוון ענפים, שעל פי המחקר הטמיעו באופן מצטבר 50 אמצעי הפחתת פליטות לעומת 13 אמצעי היערכות בלבד. אחת המסקנות היא כי בארגונים רבים בישראל שינוי האקלים נתפס כנושא תפעולי, המזוהה בעיקר עם הצורך בהפחתת פליטות גזי חממה, ולא מנוהל אסטרטגית [1]. עד לאחרונה, ייתכן שהיה אפשר להסתפק בכך, אולם לא עוד. הצפי הוא כי תופעות הנובעות משינוי האקלים יחמירו בעשורים הקרובים וישפיעו באופן דרמטי על המגזר העסקי. היערכות המיועדת למיתון הנזקים ולביסוס חוסן עסקי היא מחויבת מציאות, לכל הפחות עד שמאמצי ההפחתה יישאו פרי. שינוי אקלים הוא מציאות כלכלית לא פחות מפיזית, בעלת השפעה אקוטית על ארגונים, והשלכות ארוכות טווח על ניהול אנרגיה, על זמינות חומרי גלם, על שוקי יעד ועוד. אירועי אקלים קיצוניים הם הפרעות בשרשרת ההפצה, וספי פליטת פחמן הם מחסומי שוק. המגזר העסקי בישראל תלוי בשווקים בין-לאומיים וחשוף לסיכונים פיזיים, אסדרתיים, פיננסיים ומסחריים לאורך שרשראות האספקה וההפצה. לצד הסיכונים, שינוי האקלים תומך בחובו הזדמנויות עסקיות. למשל, סובסידיות לטכנולוגיות מעוטות פחמן, פיתוח פתרונות לאתגרי האקלים ועוד. בהיעדר אסטרטגיית היערכות למיצוי הזדמנויות אלה חשופים ארגונים בישראל לסיכונים תחרותיים מול ארגונים ברחבי העולם הנערכים לעתיד לבוא.

למרות האמור לעיל, המחקר חשף כי להערכת ארגונים רבים בישראל, תופעות שינוי האקלים אינן חוצות את סף הסיכון הנמדד בעלות כלכלית ריאלית, ורק לעיתים נדירות הן משוקללות בתהליכי ניהול הסיכונים הארגוניים. אי-ודאות, אופק השינויים הצפוי שנים רבות קדימה, חוסר היכולת להסתמך על נתוני עבר ומדיניות חסר בתחום – כל אלה מעכבים היערכות במגזר העסקי. בעוד ארגונים בעולם לכל הפחות מעלים את מקדם הסבירות של אירועי

אקלים בדו"חות ניהול סיכונים, שלושה ארגונים בלבד מבין המשתתפים במחקר עשו זאת. על פי המחקר, מנהלים רבים בישראל סבורים כי המענה לסיכונים האקלים טמון בהתפתחות הטכנולוגית, ובכל מקרה הוא מוטל על הרשויות או מכוסה על-ידי תשלומי ביטוח. אלא שהסתמכות על "אופטימיות טכנולוגית" אינה מצע למדיניות עסקית מבטיחה בעידן של שינוי אקלים, שכללי המשחק עומדים להשתנות בו. על פי תחזיות האקלים ייתכנו נקודות שיא, שאחריהן תחול התדרדרות אקלימית, שלא תאפשר התפתחות טכנולוגית הדרגתית. במצב כזה, טכנולוגיה במתכונתה הנוכחית, ובוודאי כזו המבוססת על אנרגיית מחצבים, עלולה להיות בלתי ישימה. עם התרבות נזקי האקלים, ספק אם תהיה למגזר הציבורי אפשרות ריאלית לתמוך בגופים עסקיים, ואילו מנגנוני הביטוח כבר מתמודדים בעצמם עם הפער בין ההפסדים הצפויים בענף עקב תופעות שינוי האקלים לבין יכולת הכיסוי בשווקים (ראו עוד בגיליון זה).

לכן, הדילמה העומדת כיום בפני ארגונים דורשת להכריע בין השקעה היום להפסד מחר – האם להשקיע בהווה בצמצום עלויות עתידיות, או שמא לחסוך בהוצאות בהווה אך לספוג את ההפסדים בעתיד? ההחלטה מושפעת ממאפייני הארגון, מרמת החשיפה ומלחץ בעלי העניין, אולם מחייבת דיון מבוסס ידע ברמות הניהול הגבוהות ביותר, ועלולה להידחק לשוליים עקב חוסר מודעות.

הבשורה המעודדת העולה מן המחקר היא הקשר המובהק בין הפחתה להיערכות. נמצא שארגונים שמטמיעים אמצעי הפחתה, ובראשם דיווח במערך הוולונטרי להפחתת גזי חממה, נוטים להיות מודעים יותר לנושא היערכות ומטמיעים יותר אמצעי היערכות בהשוואה לארגונים אחרים. בעוד ארגונים המדווחים במערך מטמיעים בממוצע שישה אמצעי הפחתה והיערכות – ארגונים שאינם מדווחים במערך, מטמיעים בממוצע שלושה בלבד.

עוד חושף המחקר כי לעיתים קרובות פתרונות ארגוניים להפחתה ולהיערכות משלימים זה את זה. למשל, התייעלות אנרגטית, המוטמעת בארגונים רבים בישראל, לכאורה למטרת צמצום פליטות, מסייעת בפועל להיערכות הארגון על-ידי שימור עלויות אנרגיה קבועות, על אף צריכה גוברת של שירותי קירור בתנאי התחממות האקלים. באופן דומה, אמצעים כלכליים להפחתת פליטות, המעניקים תג מחיר לפחמן, נוצרו אומנם במטרה לצמצם פליטות, אך משמשים כיום חלק מן היערכות הארגונית לכלכלה מעוטת פחמן.

המגזר העסקי יכול וצריך להוביל את המאבק בשינוי האקלים, יש לו כלים, ידע וסיבות רבות לעשות זאת. שלא כמו רשויות ציבוריות, החסינות יחסית בזכות מנגנוני סיוע פוטנציאליים כדוגמת העלאת מיסים, אירוע אקלים קיצוני יכול למוטט ארגון עסקי. ניהול אסטרטגי ארגוני להטמעת אמצעי הפחתה והיערכות הוא תנאי לשגשוג וליצירת יתרון תחרותי. ההשלכות הכלכליות העולמיות של שינוי האקלים על ארגונים וההשלכות מבחינת האסדרה, לא פחות מהשפעת התופעות הפיזיות, צריכות להיות מובנות ומדוברות כל עוד ניתן ליצור שינוי, לצמצם פליטות ולהיערך בהתאם. דחיית הטיפול בנושא בארגונים עלולה להביא לבכייה לדורות למגזר העסקי ולישראל כולה.

מקורות

1. קניגסברג ג. 2018. יישום אמצעי הפחתה והיערכות לשינוי אקלים במגזר העסקי בישראל (עבודת גמר לתואר שני). תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב.